

SAVAŞ SIRASINDA İFADE HÜRRIYETİ (*)

Yazan : LASKI, Harold J.

Çeviren : Asis. Bülent SÖZER

İfade hürriyeti mes'elesi, savaş zamanlarında oldukça farklı düşüncelere yol açar. Ancak, savaşın derecesinin mes'eleye her hangi bir tesir yapmadığını hemen belirtmek gerekir. Bir İngiliz vatandaşının, Güney Afrika'daki Boer'ler gibi ufak bir millet ile yapılan savaş zamanındaki hak ve ödevleri ; birinci sınıf bir kuvvet olan Almanya ile yapılan savaş zamanındaki hak ve ödevleri ile aynıdır. Vazifesi, ısrarla belirttiğim gibi kanaatlerini kamu menfaatına katkıda bulunacak şekilde kullanmaktır. Şu halde, doğru buluyor ise harbi desteklemeli, doğru bulmuyor ise karşı çıkmalıdır. İcra organının, stratejik başarı için fikir birliğinin şart olduğu bir maceraya atılmış olması, ahlâkî vazifelerinde bir değişiklik yaratmaz. Hiç bir icra organı tuttuğu yolda vatandaşlarının karşı görüşlerine rağmen ilerlemek hakkına sahip değildir. Kanaatler, onun faaliyetini etkilemek için ortaya dökülmelidir. Vatandaşlık vecibesinin ifası için en lüzum'u oldukları bir zamanda fikirleri cezalandırmak, Devlet'in ahlâkî temellerine ağır bir darbe indirmek olur. Eğer bir kimse, James Russel Lowell gibi, harbin esasında cinayetin «nâm-ı müstearı» olduğu kanaatinde ise, bu fikrin açıklanması için zaman ne kadar elverişsiz olsa dahi, düşüncesini söylemesi bir görevdir. Gerçekten, özellik'le elverişsiz devrelerde bu gibi fikirlerin özünü daha yakından incelemek gerektiği kanaatı, pek de yabana atılacak bir görüş değildir. Karşı fikir olarak ne ileri sürülebilir? Karşıt düşüncelerin harbin başarı ile yürütülmesine

(*) A Grammar of Politics London, 1960. 1938 tarihli 4. baskıdan yapılmış olan 1960 tab'ı. 125 - 127. sayfelerin tercümesi.

engel teşkil ettiği ileri sürülür. Fakat, bu söz bir değil bir kaç konuyu ortaya çıkarır.

«Karşıt düşünce» harbin ilânına mı? İcra usullerine mi? Yoksa takip edilen hedefe mi? karşıt olmak demektir .Avrupa'daki son savaşlarda harp aleyhtarları bu fikirleri temsil eden gruplara ayrılmışlardı. Kara ve deniz ordularının komutanlarını tenkid etmek harbin icrasının tenkidi mi demektir? Görevli olmayan bir devlet adamı, meselâ, icra organının dış politikasının vahim sonuçlar vereceğini düşünmekte ise, bu görüşün alenen açıklanmasının millî birliği engelleyeceği kaygısı ile fikrini sadece hususî sohbetlere mi inhisar ettirmeli? Eğer bir kimse müzâkere yolu ile elde edilecek sulhün, savaş meydanında elde edilecek zafere ; zaferin sebep olacağı insan sarfiyatını düşünerek, tercih edileceği görüşünde olsa, bu sarfiyata katlanacak olan vatandaşlarına karşı her hangi bir mes'uliyet altında değil midir? Harp zamanında söz hürriyetini harbin icrasını engellemeyen düşüncelere hasretmenin, evvelâ takip ettiği politika ne olur ise olsun, icra organına tam bir hareket serbesti vermek ve ikinci olarak da orduların seferde bulundukarı sürece tam bir ahlâkî moratoryumun câri olduğunu farzetmek demek olacağı aşikâr bir surette bellidir. Bu ise kabul edilemeyecek bir durumdur. Hükûmetin harp zamanındaki çalışmasını dikkatle takip eden bir kimse, tenkidin çok bu zamanda gerekli olduğunu inkâr edemez. Tenkidi sınırlandırmak, tenkidi yasaklamaya eşittir. Meydanı boş bulan bir icra organı, diktatörlüğe has bütün tabii delilikleri yapar. Hareketlerine yarı ilâhî bir vasıf verir. Hakkında hüküm vermelerin sağlayacak olan bilgilerden halkı mahrum eder. Karşı karşıya bulunduğu durumu, Mr. Cornford'un dediği gibi, düşmanlarını kandıramaksızın, dostlarını kandıran bir propaganda san'atı yolu ile, yanlış aksettirir. Öğrenme arzusunun bir tehdit olarak telâkki eder. Gerçeklere kıymet vermez. Harp sırasında bir icra organı ancak, bütün politikasının her cephesi ile tenkide tâbi tutulduğu nisbette ahlâkî hale getirilebilir. Mücadele sert olacak ise, tenkit edenin cezalandırılması, Devlet'in ahlâkî temellerinin zehirlenmesi demektir.

Şu halde, ifade özgürlüğü harp zamanında da sulh zamanındaki hakları ihtiva eder. Hattâ daha da fazlasını, zira millî kriz devrelerinde, vatandaşlar, her zamankinden daha fazla olarak düşüncelerini açıklamak görevi altındadırlar. Faa'iyetleri şüphesiz hoş karşılanmayacaktır, ne var ki ceza tehlikesi olmadığı zamanlarda ucuz kahramanlık etmek kolaydır.

Devletin harp etmek hususundaki politikası vatandaşlarının genel olarak tasvibine mazhar olmuyor ise harp etmek hakkı yoktur. Harbe karşı olanlar ehemmiyetli bir yekûn tutuyor ise, takip edilen politika, hiç mi değil, şüphelidir. Sayı az ise başarı uğruna baskıya teşebbüs etmeye lüzum yoktur. Diğer bir ifade ile, doğruya ulaşmak için tek yol serbest münakaşadır ve hakikatın görülebilmesinin zor olduğu kriz devreleri, hürriyetlere olan lüzumu daha bariz olarak ortaya çıkarır.